

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра всесвітньої історії

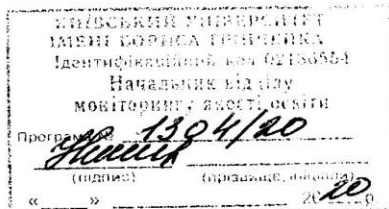
**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій Жильцов
« 09 » жовтня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історико-політичні студії: Політична історія світу

для студентів

спеціальності 052 Політологія
освітнього рівня першого (бакалаврського)



Київ – 2020

Розробники: кандидат історичних наук, доцент Гринь Дмитро Костянтинович

Викладачі: кандидат історичних наук, доцент Гринь Дмитро Костянтинович

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) Весвітльової історії

Протокол від 30.08.2019 р. № 1

Завідувач кафедри  (І.В. Срібняк)


Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми _____)
(назва освітньої програми)

11.09.2019 р.

Гарант освітньої програми  (О.О. Салата)

Робочу програму перевірено

11.09.2019 р.

Заступник директора/декана  (В.М. Завадський)

Пролонговано:

на 2010/2011 н.р.  (ПІБ), «31» 08 2011 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	10	
Самостійна робота	46	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета –ознайомлення студентів з основним змістом, етапами і тенденціями в політичному розвитку світу та окремих районів, методами наукового дослідження історичного процесу.

Завдання:

Загальна компетентність. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань. Здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки; здатність аналізувати зміст думки та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; прояв мотивації до участі в суспільному житті. **(ЗК-09).**

Фахова компетентність. Ерудиція у сфері політології (науково-гуманітарний горизонт мислення). Розуміння загальної природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації. **(ФК-01).**

Фахова компетентність. Аналітично-текстологічна обізнаність. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням якісних і кількісних методів та інструментарію прикладного аналізу. Здатність реферування, рецензування, коментування та анотування першоджерел та дослідницької літератури з політичної проблематики, можливість застосовувати навички наукового редагування. **(ФК-05).**

3. Результати навчання за дисципліною

- Знання на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації . (ПРН-02-з).
- Здатність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультативні функції на національному та міжнародному ринку праці. (ПРН-06-у)
- Здатність проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел. (ПРН-07-у).
- Здатність працювати у професійних колективах, державних і недержавних організаціях. (ПРН-05-с).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				
		Аудиторна:				Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	
Змістовий модуль 1.						
Вступ до курсу “Політична історія світу”	2	2				
Генеза протодержавних та ранньодержавних утворень	4	4				
Політична історія Європи доби середньовіччя	4	4				
Політична історія Європи доби та нового часу	2	2				
Релігії та їх роль у політичній історії світу	7	2				5
Античні держави	2		2			
Варварські королівства	2		2			
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 1	25	14	4			5
Змістовий модуль 2.						
Середньовічне місто	7		2			5
Християнство у політичній історії середньовічної Європи	7		2			5
Династичні держави Середньовічної Європи	2		2			
Мусульманство та країни Близького Сходу та Північної Африки	2		2			
Виникнення парламентаризму	2		2			
Міжнародні відносини доби Середньовіччя	2		2			
Виникнення колоніальної системи	2		2			
Реформація в Європі	5					5
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 2	31		14			15
Змістовий модуль 3.						
Типологія сучасних політичних режимів	9	4				5
Війна як форма міждержавних взаємин	4	4				
Найбільш значні військові конфлікти в історії людства	7	2				5
Глобалізація як явище сучасного політичного життя	7	2				5
Актуальні проблеми політичної історії кінця XX – початку XXI ст.	7	2				5
Світові війни в історії людства	2		2			
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 3	38	14	2			20
Змістовий модуль 4.						
Холодна війна (1946-1991)	2		2			
Завершення холодної війни. Розпад СРСР та еволюція системи військово- політичних блоків.	2		2			
Військові конфлікти кінця XX – початку XXI ст.	2		2			
Актуальні проблеми сучасного політичного розвитку світу	8		2			6
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 4	16		8			6
Разом за семестр	110	28	28			46
Семестровий контроль	10					
Усього годин	120	28	28			46

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теми лекцій

Тема 1. Вступ до курсу “Політична історія світу”.

1. Мета та завдання курсу.
2. Основні поняття курсу: влада, держава, політика, політична історія.
3. Основні концепції історичного розвитку людства.
 - 1) Цивілізаційна концепція.
 - 2) Концепція соціально-економічних формацій.
 - 3) Теорія стадій.
4. Політична історія світу в контексті означених історичних концепцій.

Тема 2. Генеза протодержавних та ранньодержавних утворень

1. Теорії щодо виникнення держави як форми організації суспільства.
2. Передумови та причини виникнення держави.
3. Основні форми перших держав. Номова держава, місто-держава, територіальна держава, централізована держава, імперія, “світова” держава.
4. Специфіка держав Стародавнього світу.

Тема 3. Політична історія Європи доби середньовіччя

1. Зміни у політичній карті Європи наприкінці античності – на початку середньовіччя.
2. Середньовічні імперії.
3. Світська та духовна влада.

Тема 4. Політична історія Європи доби та нового часу

1. Перехід від аграрного до ранне-індустріального суспільства.
2. Етапи становлення парламентаризму.
3. Абсолютні та конституційні монархії.

Тема 5. Релігії та їх роль у політичній історії світу

1. Виникнення релігійних уявлень у давніх народів.
2. Релігія як державна ідеологія у державах Стародавнього світу.
3. Християнство: виникнення та еволюція від античності до середньовіччя.
4. Виникнення мусульманства та його роль в історії арабських держав.
5. Інші світові релігії.
6. Релігійні конфлікти минулого та сучасності

Теми семінарських занять

Тема 1. Античні держави

1. Грецький поліс як форма античної держави.
2. Форми міжполісних союзів у Давній Греції.
3. Практика міжполісних взаємин.
4. Римська республіка.
5. Римська імперія.
6. Римська зовнішня політика.

Тема 2. Варварські королівства

1. Велике переселення народів та загибель Західної Римської імперії.
2. Виникнення варварських королівств.
3. Варварські правди. Міжнародні відносини у ранньосередньовічній Європі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Теми семінарських занять

Тема 3. Середньовічне місто

1. Теорії виникнення середньовічного міста.
2. Зміни у соціальній структурі середньовічного суспільства з виникненням міста.
3. Цехова організація.
4. Комунальні рухи а їх політичні наслідки.
5. Середньовічні університети.

Тема 4. Християнство у політичній історії середньовічної Європи

1. Виникнення християнства та його еволюція.
2. Папство та Ватикан.
3. Боротьба за інвеституру.
4. Хрестові походи.

Тема 5. Династичні держави Середньовічної Європи

1. Англія.
2. Франція.
3. Німеччина.
4. Іспанія.
5. Держави Італії.
6. Священна Римська імперія.
7. Візантійська імперія.

Тема 6. Мусульманство та країни Близького Сходу та Північної Африки

1. Виникнення мусульманства.
2. Внутрішні течії мусульманства. Іслам та внутрішній устрій країн регіону.
3. Конкіста та реконкіста.

Тема 7. Виникнення парламентаризму

1. Англійський парламент.
2. Французькі Генеральні штати.
3. Представницькі органи влади у німецьких князівствах.
4. Представницькі органи влади у країнах північної Європи.

Тема 8. Міжнародні відносини доби Середньовіччя

1. Локальні конфлікти у середньовічній Європі.
2. Реформація та зовнішня політика європейських монархій.
3. Тридцятирічна війна та її наслідки для системи міжнародних відносин.
4. Оформлення Вестфальської системи міжнародних відносин.

Тема 9. Виникнення колоніальної системи

1. Великі географічні відкриття та їх значення.
2. Причини колонізації.
3. Великі колоніальні держави.
4. Колоніальні війни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Теми лекцій

Тема 6. Типологія сучасних політичних режимів

1. Республіканські та монархічні держави.
2. Демократії та авторитарні режими.
3. Дипломатія в політичній історії світу.

Тема 7. Війна як форма міждержавних взаємин.

1. Військові конфлікти та їх роль в політичній історії світу.
2. “Локальні” та “глобальні” війни в історії людства.
3. “Холодні” та “гарячі” війни в політичній історії світу.
4. Військові та військово-політичні союзи.

Тема 8. Найбільш значні військові конфлікти в історії людства.

1. Війни часів стародавнього світу.
2. Середньовічні військові конфлікти.
3. Колоніалізм як явище політичної історії світу. Основні прояви колоніалізму у політичній історії людства.
4. Перша та друга світові війни. Загрози “третьої” світової війни.

Тема 9. Глобалізація як явище сучасного політичного життя

1. Завершення холодної війни та зміни у системі міжнародних відносин:
2. Однополюсний чи багатопольсний світ.
3. Транзит країн соціалістичного табору до демократії.
4. Еволюція військово-політичних блоків.
5. Інтеграційні процеси.
6. Взаємозв'язок економіки і політики в сучасному світі.

Тема 10. Актуальні проблеми політичної історії кінця ХХ – початку ХХІ ст.

1. Вплив глобалізації на внутрішньополітичний розвиток країн і регіонів.
2. Протистояння різних ідеологій, цивілізацій, конфесій на політичній арені сучасності.
3. Втручання західних країн у політичне життя інших регіонів світу.
4. Проблема “глобалізації” американської масової культури.

Теми семінарських занять

Тема 10 Світові війни в історії людства

1. Передумови та причини Першої світової війни.
2. Учасники Першої світової війни.
3. Основні події та результати Першої світової війни.
4. Передумови та причини Другої світової війни.
5. Учасники Другої світової війни.
6. Основні події та результати Другої світової війни.
7. Загрози третьої світової війни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Теми семінарських занять

Тема 11. Холодна війна (1946-1991)

- 1.Післявоєнний устрій світу. Причини холодної війни.
- 2.Перший етап холодної війни.
- 3.Розрядка.
- 4.Нова ескалація холодної війни.
- 5.Завершення холодної війни. Розпад СРСР та еволюція системи військово-політичних блоків.

Тема 12. Військові конфлікти кінця XX – початку XXI ст.

- 1.Югославія.
- 2.Афганістан.
- 3.Ірак.
- 4.Інші регіональні конфлікти.

Тема 13 Актуальні проблеми сучасного політичного розвитку світу

- 1.Взаємовідносини між представниками різних конфесійних груп в сучасних державах.
- 2.Вибори як об'єкт уваги світової громадськості.
- 3.Тероризм як головна небезпека сучасності.
- 4.Екологічні проблеми та політична історія.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	7	7	-	-	7	7	-	-
Відвідування семінарських занять	1	2	2	7	7	1	1	4	4
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	7	70	1	10	4	40
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	3	15	4	20	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			59		117		63		74
Максимальна кількість балів: 313									
Розрахунок коефіцієнта: $30/313=0,095$ (спільний іспит з дисц. «Історія зарубіжних політичних вчень»)									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовний модуль 1.		
Релігії та їх роль у політичній історії світу	5	5
Разом за змістовим модулем 1		5
Змістовний модуль 2.		
Середньовічне місто	5	5
Християнство у політичній історії середньовічної Європи	5	5
Реформація в Європі	5	5
Разом за змістовим модулем 2		15
Змістовний модуль 3.		
Типологія сучасних політичних режимів	5	5
Найбільш значні військові конфлікти в історії людства	5	5
Глобалізація як явище сучасного політичного життя	5	5
Актуальні проблеми політичної історії кінця XX – початку XXI ст.	5	5
Разом за змістовим модулем 3		20
Змістовний модуль 4.		
Актуальні проблеми сучасного політичного розвитку світу	6	5
Разом за змістовим модулем 4		6
Разом за семестр		46
		45

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за навчальним матеріалом окремих модулів після завершення лекційних і практичних занять.

Форма проведення – письмова, письмово-усна.

Завдання для модульної контрольної роботи та критерії їх оцінювання розробляються лектором. Він проводить і оцінює модульні контрольні роботи.

Тривалість проведення письмового модульного контролю становить 2 академічні години.

Письмові контрольні роботи зберігаються на кафедрі до кінця навчального року.

Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Студент, який не згоден з отриманою за результатами модульного контролю оцінкою, має право подати апеляцію безпосередньо після оголошення оцінки. У цьому випадку завідувач кафедри призначає апеляційну комісію, яка зобов'язана розглянути апеляцію в присутності студента.

Оцінка	Критерії
20 – 25	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу.
14 – 19	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі неточності та помилки.
8 – 13	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
0 – 7	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль здійснюється у формі семестрового заліку. Ті студенти, які за результатами семестрового поточного та модульного контролю отримали 60 і більше балів вважаються атестованими по даній дисципліні. У відомість і в залікову книжку студента виставляється підсумкова оцінка (зараховано) на останньому занятті з навчальної дисципліни.

У разі, якщо студент за результатами семестрового поточного та модульного контролю не набрав мінімально допустиму кількість балів (60 балів), то на останньому занятті з дисципліни студент складає залік за екзаменаційними заліковими білетами.

6.5. Питання на іспит

- 1 Основні концепції історичного розвитку людства. Політична історія світу в контексті означених історичних концепцій.
- 2 Цивілізаційна концепція.
- 3 Концепція соціально-економічних формацій.
- 4 Теорія стадій.
- 5 Теорії щодо виникнення держави як форми організації суспільства.
6. Передумови та причини виникнення держави.

- 7 Основні форми перших держав.
- 8 Специфіка держав Стародавнього Сходу.
- 9 Специфіка держав античності.
- 10 Зміни у політичній карті Європи наприкінці античності – на початку середньовіччя
- 11 Середньовічні імперії.
- 12 Світська та духовна влада у середньовічних державах.
- 13 Перехід від аграрного до ранне-індустріального суспільства.
- 14 Етапи становлення парламентаризму.
- 15 Абсолютні та конституційні монархії.
- 16 Релігія як державна ідеологія у державах Стародавнього світу.
- 17 Християнство: виникнення та еволюція від античності до середньовіччя.
- 18 Виникнення мусульманства та його роль в історії арабських держав.
- 19 Інші світові релігії. Релігійні конфлікти минулого та сучасності.
- 20 Типологія сучасних політичних режимів
- 21 Республіканські та монархічні держави.
- 22 Демократії та авторитарні режими.
- 23 Дипломатія в політичній історії світу.
- 24 Війна як форма міждержавних взаємин.
- 25 Військові конфлікти та їх роль в політичній історії світу.
- 26 «Локальні» та «глобальні» війни в історії людства.
- 27 «Холодні» та «гарячі» війни в політичній історії світу.
- 28 Найбільш значні військові конфлікти в історії людства
- 29 .Війни часів стародавнього світу.
- 30 Середньовічні військові конфлікти.
- 31 Колоніалізм як явище політичної історії світу.
- 32 Основні прояви колоніалізму у політичній історії людства.
- 33 Перша світова війни та її наслідки для політичної історії світу.
- 34 Друга світова війна та її наслідки для політичної історії світу.
- 35 Загрози “третьої” світової війни.
- 36 Глобалізація як явище сучасного політичного життя
- 37 Завершення холодної війни та зміни у системі міжнародних відносин.
- 38 Однополюсний чи багатополосний світ?
- 39 Транзит країн соціалістичного табору до демократії
- 40 Еволюція військово-політичних блоків.
- 41 Інтеграційні процеси.
- 42 Взаємозв’язок економіки і політики в сучасному світі.
- 43 Актуальні проблеми політичної історії кінця XX – початку XXI ст.
- 44 Вплив глобалізації на внутрішньополітичний розвиток країн і регіонів.
- 45 Протистояння різних ідеологій, цивілізацій, конфесій на політичній арені сучасності.
- 46 Втручання західних країн у політичне життя інших регіонів світу.
- 47 Проблема “глобалізації” американської масової культури.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

I СЕМЕСТР

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I					Змістовий модуль II							Змістовий модуль III					Змістовий модуль IV			
	Л.1 (16.)	Л. 2-3 (26.)	Л. 4-5 (26.)	Л.6 (16.)	Л.7 (16)								Л. 8-9 (26.)	Л. 10-11 (26.)	Л.12 (16)	Л.13 (16.)	Л.14 (16.)				
Лекції (бали)																					
Семінарські заняття (бали)	С.1 (116)	С.2 (116)				С.3 (116)	С.4 (116)	С.5 (116)	С.6 (116)	С.7 (116)	С.8 (116)	С.9 (116)	С.10 (116)					С.11 (116)	С.12 (116)	С.13 (116)	С.14 (116)
СР (бали)	5					15							20					5			
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота – 25					Модульна контрольна робота – 25							Модульна контрольна робота – 25					Модульна контрольна робота – 25			
Підсумкови й контроль (вид, бали)	Екзамен																				

8.Рекомендована література

Основна:

1. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб, 2001. – 416 с.
2. Введение в социологию международных отношений. - М., 1992.
3. Возжеников А.В. Национальная безопасность: теория, политика, стратегия. - М., 2000.
4. Дергачев В. Геополитика: Учебное пособие для вузов. – К., 2000.
5. Дергачов В.А. Геополитика. - Киев: ВИРА-Р, 2000.
6. Дюррозель Ж. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – К., 1995. – 903 с.
7. Зіма І.І., Ніколаєв І.М. Інформаційна війна та інформаційна безпека (огляд думок зарубіжних політологів та воєнних спеціалістів) // Наука і оборона. - 1998. - № 1.
8. Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV-XX століть. Навчальний посібник. – К., 2003.
9. История Древнего Рима / Под. ред. Кузищина И.М. – М., 1991.
10. История Древней Греции / Под.ред.Кузищина И.М. – М., 1990.
11. Каледин Н.В. Политическая география. - СПб., 1996.
12. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. - Львів: Світ, 1995.
13. Крижанівський О.І. Історія Стародавнього Сходу. – К., 2003.
14. Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Учебное пособие для вузов. - М.: Аспект Пресс, 2001.
15. Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980-2000 роки: Підручник для студентів. – К., 2001.
16. Нартов Н.А. Геополитика: Учебник для вузов. - М.: ЮНИТИ, 1999.
17. НАТО. Довідник. - Київ: Основи, 1997.
18. Разин Е.А. История военного искусства. – М., 1955.

Додаткова:

19. Антиглобалисты или протест "среднего класса" // www.1917.com
20. Архипович Д. Глобалізація як явище: позитивні та негативні риси // “Ї”: незалежний культурологічний часопис. – № 19. – 2000 – С.222-224.
21. Василенко И. Геополитика: теоретические модели и политические реалии // Власть. -1995.-N4.-С.62-67.
22. Василенко С. Українська геополітика. Вектор визначено // Віче. - 2000. - № 9.
23. Возняк Т. Глобалізація як виклик людству // “Ї”: незалежний культурологічний часопис. – № 19. – 2000 – С.27-47.
24. Вопросы истории холодной войны. – М., МГИМО, 2001.
25. Воронов К. Четвертое расширение ЕС: тормоз или стимул интеграции ? // Мировая экономика и международные отношения. - 1996. - № 8.
26. Гаврилишин Б. Дороговкази у майбутнє. Доповідь Римському клубові. - К., 1993.
27. Гаджиев К.С. Введение в геополитику: Учебник для вузов. - М.: Логос, 2000.
28. Гаджиев К.С. Геополитика. - М., 1997.
29. Глобальные проблемы и перспективы цивилизации: Философия отношений с природной средой. - М., 1994.
30. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М., 1991. - Гл.14.
31. Дашкевич Я. До проблеми глобалізації // “Ї”: незалежний культурологічний часопис. – № 19. – 2000 – С.65-72.